

Ressenyes

10. Sergio Román Aliste; Cristóbal Marín Tovar; Victoria Soto Caba (eds.),
JARDINERÍA HISTÓRICA Y METÁFORA VIRTUAL. DIGITALIZANDO VISTAS, ESTAMPAS Y PLANOS (SIGLOS XVI-XVIII). Madrid: Dykinson, 2023, 242 pp.

Júlia Roman Quetglas

Universitat de les Illes Balears

«L'art del jardí és absolutament inseparable de la idea de representació». Amb aquesta afirmació contundent, Michael Jakob iniciava el seu assaig *El jardín y la representación. Pintura, cine y fotografía* (Siruela, 2010). I, segueix l'autor, l'aspecte representatiu remet a la qualitat semàntica dels jardins, això és, la idea de paradís: una esfera transcendent i inaccessible, el lloc fora de representació per excel·lència. Per tant, la imatge mai no reproduïx el jardí, sinó que l'interpreta a partir de la lectura crítica dels testimonis indirectes.

El llibre que aquí ressenyam tracta sobre la interpretació del jardí històric a través de la imatge. La publicació reuneix els resultats de les recerques principals que es varen dur a terme en el marc del projecte d'R+D+I PID-2019-108233GB-I00: «Fest-digital. Digitalizando la fiesta barroca. Reconstrucciones virtuales del ornato efímero en España y Portugal (Ss. XVII y XVIII)», dirigit per la doctora Victoria Soto Caba, professora d'Història de l'Art de la UNED i referent en els estudis sobre la festa i l'art efímer i la història dels jardins. El projecte s'insereix en el treball i l'estudi de les noves tecnologies per a la imbricació de la Història de l'Art en les denominades Humanitats Digitals.

Aquesta publicació està liderada per un equip editor encapçalat per la IP del projecte, al qual se sumen el doctor Sergio Román Aliste i el doctor Cristóbal Marín Tovar, ambdós professors d'Història de l'Art de la Universitat Rey Juan Carlos, que treballen en la virtualització del patrimoni i en la reconstrucció digital, respectivament. L'objectiu de l'obra és proposar imatges versemblants i rigoroses del jardí a l'edat moderna, partint de la reconstrucció virtual d'aparells efímers barrocs, presentades en *renders* o infografies. Corresponen a vuit jardins de la geografia peninsular que es troben, majoritàriament, a Castella, un a Andalusia i un a Lisboa. La metodologia vectorial que segueixen els diversos autors es basa en l'aliança entre els mètodes de la investigació historicoartística, sustentada sobre

Tots els continguts de l'edició electrònica es distribueixen sota una llicència d'ús i distribució "Creative Commons Atribució-No Comercial 4.0 Internacional".

el coneixement exhaustiu de la documentació, entre les quals s'inclouen fonts literàries, gràfiques i cartogràfiques, juntament amb el control de les possibilitats que ofereixen els mitjans tecnològics. Aquest aspecte, el metodològic, és nuclear a l'obra: s'incideix en els processos i mecanismes sobre els quals s'ha construït la imatge digital, i s'expliciten, perquè és on rau l'argumentació de la hipòtesi.

L'estudi de Sergio Román i Magdalena Merlos sobre el jardí de l'illa d'Aranjuez desenvolupa extensament els paràmetres propositius i metodològics que guien el conjunt de la publicació. El que es presenta és la tercera proposta de reconstrucció digital de la plaça i la font d'El Niño de la Espina, també coneguda com la font de Las Arpías. Es prenen com a referents visuals la sèrie de gravats que Louis Meunier va realitzar i dibuixar el 1665, i es contrasten amb les fonts textuais, alhora que s'estableixen connexions amb els models clàssics i classicistes. Això ha permès recrear en 3D la imatge de cada un dels moments evolutius i justificar les variacions que presenta entre les representacions de l'edat moderna i l'actualitat.

El procés de treball constitueix el nucli de l'estudi *La huerta del Duque de Lerma en Madrid*, de Cristóbal Marín i Sergio Román. Per a la recreació en 3D, estudien les cartografies històriques dels segles XVII, XVIII i XIX. Aquestes es contrasten i combinen amb recursos digitals, com el Google Maps, per a la visualització tridimensional de l'entorn urbà actual, i també la tecnologia LIDAR com a base de model digital del terreny (MTD), que permet la texturització amb les cartografies històriques.

La hipòtesi com a element de debat, com a fonament de l'avanç científic, és l'altre focus d'interès dels investigadors. L'elecció del terme «metàfora virtual» en el títol del llibre interpel·la, precisament, les qüestions esmentades sobre el binomi imatge-interpretació en la semàntica del jardí. I remet, així mateix, a una de les característiques intrínseques al jardí: que és efímer. Els editors es mouen dins la metàfora, la poètica del jardí. La digitalització, l'aplicació de la tecnologia en el camp del jardí, no exempt de poètica, que hi és transferida a partir de la idea de la metàfora. Desenvolupen àmpliament la idea Victoria Soto i Sergio Román al treball sobre el jardí del II comte de Solre, Jean de Croÿ, construït al segle XVII en el lloc on es troba actualment el Círculo de Bellas Artes. Les fonts visuals de l'estudi varen ser la *Topographia de la Villa de Madrid*, aixecada per Pedro de Texeira el 1656, i l'al·legoria de Flora, del pintor Van der Hamen, que es consideren essencials en el plantejament de la hipòtesi deductiva de reconstrucció del jardí. Paral·lelament, introdueixen les descripcions literàries o construccions, que serviren per copsar el sentit i els valors al·legòrics concedits als jardins. La construcció del discurs passa per tres imatges virtuals; la tercera és la que, ara per ara, es dona per vàlida, més aproximada al passat històric. Però no

es pretén definitiva. Tal com afirmen els autors: «El resultado virtual y visual obtenido no es más que una propuesta que debe ser cuestionada a la luz de cada una de las decisiones reconstructivas tomadas en el proceso teórico y técnico llevado a cabo en este trabajo».

Com a conclusió general, val a dir que l'interès dels editors és posar a l'abast tot un corpus teòric i tècnic per a la construcció de coneixements, centrats, en aquest cas, en la jardineria històrica en el context del *Siglo de Oro*, i en el marc de les denominades Humanitats Digitals. Tanmateix, l'abast dels estudis és molt més ampli. Els resultats contribueixen a enriquir el coneixement de l'escenografia de la festa barroca i de la seva iconografia mitjançant la definició tridimensional dels elements que la conformaven. El seu estudi a partir del jardí històric s'estableix com una evidència del valor que tingueren en la configuració i percepció de la ciutat i de la cultura urbana a l'edat moderna. Així mateix, el treball revela la importància de combinar precisió històrica amb interpretació artística en la visualització del patrimoni, i obri camins per a futures investigacions en la restauració i comprensió d'espais històrics.

Finalment, cal incidir en l'acurat treball de les recreacions en 3D, que són destacables tècnicament i artísticament. Són imatges originals i sorprenents i, tot i que hipotètiques i virtuals, ens amplien les possibilitats de la percepció. Com ho foren, en el seu context, les vistes a vol d'ocell de les vil·les dels Mèdici que Giusto Utens va recrear cap al 1599.